

AKADEMSKI GLAS

INFORMATIVNO STROKOVNI LIST

Izhaja vsak teden. — Mesečna naročnina za akademike 5 Din, za vse druge 6 Din. Za inozemstvo 10 Din. Rokopisi se ne vračajo. Uprava in uredništvo: Ljubljana, Grubarjevo nabrežje 16. — Ček. račun: Ljubljana štev. 16.465.

Drago Potočnik: **Kle iskati kredit za zgradbo Univerzitetne knjižnice?**

Naše kulturne ustanove se imajo boriti z vedno večjimi težkočami. Poleg tega pa tudi ni mogoče dobiti sredstev za zgraditev novih institucij in razširjenje že obstoječih. Vidi se, da nam manjka denarnega trga, kjer bi bilo lahko mogoče najeti za večja investicijska dela posojila. To bridko občutijo vse javne institucije, pri katerih je kriza prišla do viška baš v sedanjih ne- vsečnih časih.

Toda tudi v sedanjih časih se še vedno varčuje in še vedno nosijo ljudje denar v one denarne zavode, katere smatrajo za najbolj solidne in likvidne. To so danes privilegirani denarni zavodi, med katerimi prideta kot zbiratelj vlog in kapitalov v naših krajih v poštev samo Poštna hranilnica in Državna hipotekarna banka. Vloge v teh zavodih dosegajo velike zneske, katere na primer izkorišča pri Poštni hranilnici predvsem država, ki je postala največji dolžnik Poštne hranilnice.

Velike vsote dotoka vlog v Poštno hranilnico prihajajo baš iz Slovenije. Niso sicer znani popolnoma natančni podatki za vse vloge pri Poštni hranilnici, vendar je dejstvo, da so dosegle poštno-čekovne vloge pri Poštni hranilnici lani pri ljubljanski podružnici vsoto 192,5 milj. Din, v vsej državi pa so znašale 1.158,3 milj. Din. Vloge iz Slovenije so tvorile torej 16,6%. Poleg tega so dosegle hranilne vloge Poštne hranilnice na knjižice konec lanskega leta vsoto 564,1 milj. Din. Če vzamemo, da je samo desetina teh vlog iz Slovenije, bi to bilo 56 milj. Din. Pa recimo, da jih je manj in tako lahko skupno cenimo, da znaša delež Slovenije pri vseh vlogah Poštne hranilnice najmanj 250 milijonov Din. Recimo, da bi obveljalo načelo regionalne porazdelitve kreditov tudi pri Poštni hranilnici. Danes pa samo cenimo, da znašajo naložbe Poštne hranilnice na veliko vzeto v Sloveniji 50 milj. Din. Če hočemo biti popolnoma objektivni, vzemimo, da rabi ljubljanska podružnica 10% likvidne gotovine, torej 25 milj. Din, je vse skupaj to samo 75 milj. Din.

Zadnje čase je sicer od privilegiranih denarnih zavodov nekaj več odtoka, toda še oddaleč ne toliko, kolikor bi bilo potrebno v interesu našega narodnega gospodarstva.

Popolnoma umevna je zahteva, da naj Poštna hranilnica posodi državi vsoto, ki je potrebna za zgradbo univerzitetne knjižnice. Cenimo, da se bo dalo vse delo izvršiti za znatno manjšo vsoto kot je bila proračunana leta 1931, ker so cene med tem padle. Potrebno bi bilo maksimalno 10 milijonov Din, katere Poštna hranilnica zlahka premore. Ugovor, ki ga je pričakovati, bi bil še tale: Poštna hranilnica zbira predvsem kratkoročne kapitale in jih mora temu primerno tudi nalagati, odnosno stalno skrbeti za njih znatno likvidnost. Žal je to argument, ki bi moral zadeti sploh vso poslovno politiko Poštne hranilnice, ki pa drži

le deloma. Prvič je treba izvzeti hranilne vloge, ki so res hranilne vloge dolgoročne- ga značaja, drugič pa je treba upoštevati, da sedanji način poštno-čekovnega prometa ne zahteva tako znatnih vsot kot n. pr. pri drugih denarnih zavodih in je, bi rekel, kadeer poštno-čekovnih vlog stalnejši kot pri drugih denarnih zavodih. Če je dala po bilanci za 1932 Poštna hranilnica državi skoro 600 milj. Din in je lani ta vsota najbrže še narasla, je razumljivo tedaj, da bo imela še za 10 milj. Din sredstev.

Če država radi drugih razlogov ne zmore sama amortizacije in obrestovanja tako velike vsote, bi bilo predlagati, naj se v akciji za univerzitetno knjižnico udeležita z enakimi deleži še banovina in mestna občina ljubljanska. Izgovori, da danes ni sredstev, ne držé, ker so še vedno v vseh

proračunih postavke, ki se dajo z lahkoto črtati. Če bi znašala letna vsota za obresti in amortizacijo srednjeročnega posojila 1 milj. Din, potem naj bi država letno prispevala pol, banovina in občina pa po eno četrtino. Podobno bi se uredilo tudi lastninsko razmerje.

Možna je tudi še ta rešitev: država naj plačuje najemnino za študijsko knjižnico v gotovem znesku, posojilo pa najameta za zgradbo banovina in mestna občina skupaj vsaka pol, pa večino anuitet krijeta z najemnino. Podobno je uspela akcija pri Trgovski akademiji, kjer je najela posojilo mestna občina ljubljanska, država pa plačuje letno najemnino.

Seveda pa je treba, da se oni, ki imajo odločati, zavedajo, kaj je njih dolžnost. Na zasebno inicijativo ni mogoče računati, ker ne more spraviti skupaj tako velikih vsot. Tako more ta problem rešiti le politika v širokem smislu besede.

Akcija naših študentk za lasten kolegij

Slovenske študentke so v zadnjem času začele razmišljati o ureditvi kolegija za akademkinje, ki je postal spričo vedno večjega dotoka ženskega slušateljstva na univerzo in spričo stalnega poslabševanja gmotnih prilik nujno potreben. Njih akcija se zaenkrat giblje v tem, da skušajo utemeljiti potrebo takega kolegija. Zato zbirajo podatke o premoženjskih razmerah svojih kolegic in bodo v kratkem razposlale na vse pole s primernimi vprašanji. Inicijativnost naših študentk pozdravljamo in ji želimo uspeh! Naš list bo njih stremljenje podpiral. — Danes priobčujemo dva sestavka, ki sta jih napisali članici pripravljalnega odbora.

VEČINA NAŠIH ŠTUDENTK ŽIVI V SLABIH RAZMERAH.

Hotela sem podati sliko o premoženjskih razmerah akademkinj naše univerze, in sicer na podlagi šolnin. Uvidela pa sem, da se iz teh števil pravi za prav ne da ugotoviti njih premoženjskega stanja. Dobila sem le približno sliko, ki je sledeča:

Vseh študentk je v zimskem semestru vpisanih 336. Od teh na filozofski fakulteti 219, na juridični 54, na medicinski 44 in na tehnični 19. Od teh jih je oproščenih od plačevanja šolnine 86. Res je sicer, da je le četrtina študentk oproščenih šolnine, toda mnogo jih je, in to večina, ki izhajajo iz uradniškega in delavskega sloja, ki živi danes v tako slabih gospodarskih razmerah. Kljub temu težkemu položaju morajo plačevati ravno študentke iz teh slojev razmerna največje šolnine. Mislim, da bo vsak uvidel, da šolnine niso ravno pravično razdeljene in da iz tega še ne sledi, da živi akademkinja, ki plača 300 Din šolnine, dobro. Lahko prav slabo, kajti upoštevati moramo, da najbrž v rodbini ni sama.

Odtod izhaja zlo, da so naše kolegice, ki nimajo staršev v Ljubljani, prisiljene stanovati po temnih, nehigijenskih sobah samo zato, ker so cenene, a radi tega nespodobne, da bi človek v njih bival, kaj šele študiral.

Mnogo, da premnogo je naših kolegic, ki si dele tako usodo. Zato ne molčite! Na dan z bedo, da jo, ako je v naši moči, zatremo čimprej in dokler je še čas.

Oglasite se torej! Izrazite svoja mnenja, da nam bo omogočeno po njih utemeljevati potrebo naše akcije in po njih nameriti naše nadaljnje delovanje. Erna.

KAKO SI ZAMIŠLJAM DOM ŠTUDENTK.

Uresničenje te velike želje vseh študentk, ki so doma izven Ljubljane, si predstavljam v splošnih obrisih tako:

Na zidavo novega poslopja ni misliti, pač pa naj bi se vzelo v najem poslopje nedaleč od univerze, s kakimi 15 sobami, ki bi se preprosto, a prijazno opremile za štiri, tri, dve ali eno osebo. V pritličju pa naj bi se uredila študentovska menza po vzoru inozemskih. Vodila bi jo gospodinja, stregie pa bi študentke in študenti, ki bi se v dežurni službi menjavali. Tako bi bili režijski stroški manjši, marsikomu pa bi bila taka služba velik »špas«.

Upravo doma naj bi prevzel odbor »Društva akademsko naobraženih žena«. Da se bodo mogle sprejemati akademkinje po celotni, znižani in brezplačni oskrbi, mora biti naša prva skrb. Ni namreč mogoče računati na kolegij le za tovarišice, ki bi reflektirale na brezplačno oskrbo. Pač pa bi šlo tako, kot že omenjeno, da bi tovarišice, ki plačajo celotno oskrbo, krile glavno režijo, za ostale pa bi skrbel za to namenjen fond.

Odkod se bo stekal denar v ta fond, je seveda glavno vprašanje. V glavnem pride v poštev dr. Oražnova ustanova, ki ima ne-

Odločne besede

... Kapital mora biti le sredstvo dela, kapital mora služiti le za ustvarjanje delovnih možnosti in priložnosti. Z ognjem in mečem pa je porušiti glavne ovire tega preporoda, to je spekulacijo, razne privilegije, samoljubje, zavist, predvsem pa zlorabo državne oblasti v egoistične namene poedinčev in skupin. Skratka, iztrebiti je treba ves plevel, ki raste na polju izkoriščanja, kajti vsak izkoriščevalec je narodni izdajalec...

... naše podjetništvo v obupnem boju za obstanek propada, medtem ko brezvestni ljudje, ki imajo sicer polna usta patriotizma in državotvorstva, prodajajo interese lastnega naroda tujcu. Skrajni čas je, da se zganemo, da udarimo po teh ljudeh, da postavimo te lažipatriote in največje škodljivce državnih in narodnih interesov pred sodbo javnosti.

(Iz govora Staneta Vidmarja na zborovanju združenih borcev v nedeljo, 7. t. m.)

Prav vsi pošteni Slovenci vemo, da smo za vse čase na življenje in smrt zvezani z našimi brati Srbi in Hrvati in bi bil blazen tisti, ki bi drugje iskal skupno streho Slovencev kakor v svobodni Jugoslaviji.

Ne vemo pa tega zato, ker morda rabimo legitimacijo od kogarkoli, najmanj pa od onih mračnih elementov, kakršnih je bilo na našo narodno šramoto preveč med nami Slovenci že pod avstrijskim jarmom in kakršni tudi v naši svobodni Jugoslaviji niso utihnili. Nam ni do tega, kaj o nas mislijo posamezniki, ki jim je patriotizem in jugoslovanstvo kupčijska zadeva. Pojavili so se šele po vojni in nastopili, kot da je Jugoslavija delo njihovih rok. In vendar je Jugoslavija nastala brez njihove krivde! V svobodni Jugoslaviji bi morali biti veseli, da jih nismo klicali na odgovor, ne pa da ovajajo, sodijo in obsojajo to naše pošteno, odkrito, žilavo slovensko ljudstvo, ki je eden najtrdnjših stebrov svobodne Jugoslavije, ki je navzlic njihovi zlobi državotvorno par excellence! Tistim, ki hočejo nas tehtati, velja: resnično vam povem, tehtani boste tudi vi in prelahki boste najdeni.

Povemo še, da kdor zaničuje svoj materinski jezik, tudi ne more ljubiti svoje domovine, njegov patriotizem je gola laž in hinavščina. Kdor prezira naš lepi slovenski jezik, ki so nas ga učile naše dobre slovenske matere, komur je napoti naša lepa kultura, naše visoko razvite kulturne ustanove, znanstveni in gospodarski zavodi, ta tudi naše skupne Jugoslavije ne ljubi, ker ubija njene sestavne žive sile, prijateljstvo in zupanje med Jugoslovani. Ni tisti separatist, ki spoštuje in pomaga razvijati svoj slovenski kraj, ampak tisti, ki ga zaničuje in mu ovira razvoj. Zakaj vsak dober Slovenec je prav tako dober Jugoslovan, kot vsak dober Srb in dober Hrvat. Ni ga razumnega Srba ne Hrvata, da bi mislil drugače. Tisti, ki radi dolže Slovence hlapčevstva in robske vzgoje, tisti so sami hlapci med Slovenci in so nam sami skrajno sumljivi glede kakovosti njihovega jugoslovanstva in njihovega patriotizma.

(Iz govora H. Fabjančiča na istem zborovanju.)

kaj gotovine in ki nam po zagotovitvi ne bo nenaklonjena.

Za prvo je pač treba, da se oglasi čim več tovarišic k razmotrivanju o domu študentk. Če se pokaže vsesplošna potreba in hotenje po uresničenju, bi za to izvoljeni odbor imel nalogo zainteresirati javnost. Časa je dovolj ves letni semester, letošnji jesen v začetku zimskega semestra pa mora biti naš Dom študentk živa resničnost.

Prvi vogelni kamen

Dobili smo informacije, po katerih je banovina obljubila za univerzitetno knjižnico kredit 200.000 Din, na podlagi katerega bi bilo mogoče najeti posojilo. Bajе pride že v letošnji proračun postavka za amorti-

zacija tega posojila. Veseli smo takega vogalnega kamena in upamo na skorajšnje popolno rešitev problema, za nas tako neobhodno potrebne univerzitetne knjižnice.

Naši bravci se oglašajo ...

Odgovarjamo na »debatu«, ki jo je začel kolega Zk. in v kateri govori o prenapolnjenju univerze z dekleti.

Kako si zamišljaš debato? Meni bi se zdelo pod anonimnimi šiframi nevredna akademičarke — mogoče imate akademiki o tem drugo mnenje. Treba si je — tudi v življenju ti pride to prav — pogledati ob vsakem problemu odkrito in jasno v oči — pa tudi pravično. Ti pa si se skrili za zaveso, kar bi pri akademičarki ne bilo nobeno hvalevredno junaštvo, kot se to zdi tov. uredniku. Tudi si ne upaš povedati, kje je, oz. kje naj bi bilo, torišče ženske aktivnosti. Najbrže je to kuhinja?

Takole si ti zamišljaš ideal urejenosti na svetu: Vse ženske bi šle v kuharski in šivalni tečaj. Čakale bi doma pri loncih in raztrganem perilu. V družbo jim ne bi bilo treba. (Saj bi jim manjkala potrebna izobrazba.) Če pa se katera ne bi poročila, kar je pač možno pri današnji krizi, bi postala šivilja ali pa kuharica. Kajne kolega, to bi bil raj na zemlji?

Ali življenje je drugačno. Študentke hočejo absolvirati univerzo, hočejo si razširiti svoje duševno obzorje, hočejo pogledati v široki svet, — hočejo živeti. Čemu nas hočete ovirati pri našem razmahu — soljudje? Saj vas tudi mi pustimo pri miru pri vašem delu. Zmotili ste se, če mislite, da hočejo današnja dekleta postati isto kot fantje. — Ne, in nikakor ne! Samo osamosvojiti se hočemo, samo svoje lastne poti si iščemo, da se nam ne bo več treba vedno naslanjati na že itak tako obremenjenega moža. Čemu bi se tudi same trudile zase? Čemu bi bile tolikanj idealistke (sredi materializma), da bi obesile svoj študij na klin, samo zato in edinele zato, da bi naši soljudje lažje dobili službo. Sicer pa bodo častiti službodajalci itak izbrali tistega, ki bo pač sposobnejši.

Sedaj pa še o zatajevanju svoje misije: Rekla sem že, da si iščemo popolnoma svojo pot k osamosvojitvi — dokaz temu je v naši dvojni nalogi. Saj nočemo biti enostranske, — saj nočemo živeti kot vi, samo v knjigah, številkah, samo v idejah. Oboje hočemo! Tudi praktični svet nam je drag. Pogled malo po akademičarkah! Mnoge si same šivajo obleke, pletejo jopice, skoraj vse znajo kuhinjska dela. Koliko jih poznam, ki morajo doma opravljati skoraj vsa gospodinjska dela in ki poleg tega še v študiju žive svoje duševno življenje. Ali ni njih delovanje vredno vsega občudovanja? Ali so s tem zatajile svoje pravo poslanstvo? Ali ne bodo lahko živele s svojimi otroki notranjemu življenju?

So seveda tudi take, katerih starši so bogati, in ki doma ne pogledajo v kuhinjo in ne znajo vrteti šivalnega stroja. Prepričana sem (poznam take ge. prejšnje generacije), da bi se te gospodinjske stvari ne poprijele, tudi če bi ne študirale. Saj jim tega ni treba, ko imajo služkinjo. In če bi potem sedele doma ob Kurz-Maller-jevih romanih, ob mislih na novo toileto in frizuro in bi sanjarile o vitezu ali doktorju, ki pride lepega dne na iskrem konju ali pa v svetečem avtomobilu in poprosi za belo rokico? Ali ni bolje, da študirajo in si izbijejo iz glave neumnosti ter da pogledajo v resno, pravo življenje?

Sedaj pa, kolega Zk., te vprašam še nekaj drugega:

Gotovo si že imel ali pa imaš dekle. Ali si gledal pri tem, ko si jo izbiral, poleg tega, da je imela lep obrazek, na to — da je bila čim bolj zaplankana, da niti pojma ni imela o umetnosti, literaturi ali celo tehniki, — da pa je znala imenitno kuhati in šivati?

Kolega Zk., seziva si v roke in bodiva si dobra kolega! Fides Nowy.

Emancipirani ideal žene

Zelo delikatno vprašanje, ki v živo zadeva naše kolegice. Vendar se mi zdi, da se nihče ne upa prav z besedo na dan. Zanimivo bi bilo slišati z več strani mnenja o danes tako aktualnem vprašanju. Zlasti kako danes ženska inteligenca pojmuje ta problem ali z drugimi besedami, kako slovenska žena danes pojmuje svoje poslanstvo in v kakšnem odnosu je do emancipacije.

Razumel sem Te, tov. urednik, kakor da hočeš o tej stvari sprožiti anketo. Zato Ti pošiljam svoje mnenje. Dolgo sem premišljal in tehtal, preden sem dal te vrste iz rok, ker bodo poleg odobravanja povzročile najbrž tudi mnogo prahu. Tedaj se zanašam na Tvojo uredniško molčečnost.

Brez dvoma ima danes kino velikanski vpliv na maso, na žensko ne manj kot na moškega. Brez dvoma je tudi kino ustvaril neki ideal moderne žene in ga tako rekoč sugeriral publiki. Filmska produkcija računata v prvi vrsti trgovsko t. j. z ahilovo peto človeške narave. Zato pri svojih stvaritvah ne ostaja vedno v naravnih mejah. Iz teh razlogov je človek na platnu vse kaj drugega, kot realnega življenja zmožno bitje. Vsekakor pa to bitje vzbuja simpatije nekritične publike, ki jo je utrujeno od vsakdanjosti, tako lahko zazibati v sanje.

Ne smemo se čuditi, če se zato filmski ženski tip mnogokrat (ne vedno!) krije z idealom emancipirane moderne žene. To je zlasti običajen pojav pri polizobraženi ženski mladini, ki manj kritično sprejema ideje. Kriterij ji je namreč bolj narava kot razum.

Ne da bi se hoteli dalje baviti s tako, filmsko pojmovano emancipacijo, hočemo osvetliti problem od čisto druge strani. V svojem znanem delu o propadu življenja na zemlji je francoski astronom Flammarion zapisal nekako tako: »Vedno je v ženski duši čustvo vladalo nad razumom, vedno so živci ohranili ono čudno samorazdražljivost, vedno je žena mislila malo drugače kot moški...«

Ne le, da narava nalaga ženi čisto drugo vlogo, tudi njena duševna struktura je svojevrstna in popolnoma različna od moškega duševnega profila. Vsekakor zahteva narava od nje veliko, slepo, nelogično žrtve. Kaj naj doprinese k tej žrtvi razum, ki je statičen in brez impulzivne sile. Materinsko žrtve more doprinesiti le tako močna motivacija, kot je čustvo. Čuvstvenost je ženska karakteristika.

Moškemu diktira narava boj z življenjem, torej v veliki meri tudi izživljanje na zunaj — v javnosti. Razum in premetenost so mu orožje v tem boju. Premočno

čuvstvovanje bi ga nakazilo in ga onemogočilo v uspešnem ekzistenčnem boju.

Vemo, da se je v današnjih razmerah znašla žena v čisto novih okoliščinah. Prisiljena je bila začeti misliti na neodvisno eksistenco in nemalokrat ji je naravnost ideal od moškega neodvisno življenje. Pribiti pa moramo, da ta njena težnja ni primarnega značaja, ampak tako rekoč sugerirana moda. V takem pojmovanju emancipacije vidimo le nujno razmerje, vidimo izrodek »moderne civilizacije«, ki je pahnila človeštvo v neznosno kaotične razmere, ki jih označujemo s »splošno krizo«. Zato smo trdno prepričani, da bo ureditev razmer zopet izbrisala žensko vprašanje, vsaj v oni, danes tako ostri obliki. —o.

David Zelcer

V torek dopoldne se je med nami razširila pretresljiva vest, da se je prejšnji večer vrgel pod vlak medicinec **toy. Zelcer David**. Težko je bilo verjeti, toda časopisi so pod senzacijsko zbujujočimi naslovi poročali, da so poljski študentje v razmesarjenem trupu v mrtvašnici spoznali ostanke svojega dragega kolega-voditelja.

David Zelcer je bil rodom poljski žid iz Lodza, kjer je tudi maturiral. Po dveletnem študiju medicine v Pragi je leta 1932 prišel s skupino poljskih dijakov v Ljubljano. Po naravi talentiran in sposoben je bil ves čas nekak vodja poljskih študentov v Ljubljani in je bil tudi predsednik njihovega društva Samopomoč. Na njem je ležala težka peza odgovornosti za vso kolonijo. Naša dolžnost je, da popravimo netočna poročila ljubljanskih dnevnikov. Poročali so med drugim, da je David slabo študiral. To je sicer res, toda ves svoj prosti čas je posvetil delu za svoje tovariše, ki so se v svojem ne ravno zavirljivem položaju zaupali njegovemu vodstvu. Tudi ni res, da bi bil gmotno dobro situiran, zakaj njegova mati je

revna šivilja v Lodzu, ki ga ni mogla podpirati. Malenkostno podporo mu je pošiljal stric. Toda tudi ta je izostala, ker David ni v redu opravil svojih izpitov. Tudi ni iskati vzrokov njegove smrti v komunizmu.

Pogreb Davida Zelcerja je bil v sredo dopoldne. Bil je to pravi študentovski pogreb. Za krsto so šli sami študentje, okrog 200. Akademski pevski zbor mu je zapel dve žalostinki, ob odprtem grobu pa se je od nje go poslovalo več kolegov.

Ob tragediji Davida Zelcerja smo se zdrznili in veliki vprašaj terja odgovora: Kateri so tisti motivi, ki so tega idealnega in visoko

»Literatu se godi slabše kot navadnemu krošnjarju . . .«

Iz Cankarjevih pisem.

Tu prinašamo nekaj odlomkov iz še neobjavljenih pisem Ivana Cankarja. V njih vidimo slovenskega študenta-trpina, ki mu neizprosno kruto življenje lomi krila v polletu za vzvišenimi cilji. V njih pa vidimo tudi neupogljivega borca z življenjem, polnega lepih idej, neizprosne kritike, ki neustrašeno biča malomeščansko družbo — jaro gospodo. Nehote se vprašamo: »Kaj neki bi danes dejal?« Kako škoda je, da je utihnil prav takrat, ko nam je postal najpotrebnejši.

*

Vsa ta pisma je poslal v N. m. nekemu svojemu mecenu S. V prvem piše, kdo ga je opozoril nanj. Odlomke bomo navajali brez obširnejših komentarjev.

Brez datuma.

Blagorodni gospod doktor!

Ker nimam sploh nobenega prijatelja, nobenega podpornika in žive duše ne, ki bi ji mogel pisati, se obračam na Vas in Vas prosim takoj v začetku, da mi to oprostite. Da životarim že od nekdaj na najnesramnejši način, je znano morda celo Vam. Letos sem bil na počitnicah pri gosp. Puklu v M.-Enzendorfu; on mi je ob začetku šolske-

ga leta tudi opomnil, naj se obrnem do Vas za kako podporo. No, jaz sem mislil, da tega ne bo treba. Delal sem, kakor ne dela najbrž noben slovenski pisatelj in napisal sem v dveh mesecih celo knjigo, ki je najboljša, kar sem napravil doslej. Toda literatu se godi slabše kot navadnemu krošnjarju. Predno izsilim za to delo kak honorar in predno dobim založnika, bodo trajali še tedni in tedni. Vjel sem na vso srečo neko žurnalističko opravilo, tako da bom pozneje morda pošteno izhajal...

... Razumeli boste tudi moje stanje, ako prevdarite, da sem živel skoro celo leto — od svojega peresa. In kako se živi pri nas od literature, to si lahko mislite...

Dunaj, 13. nov. 1899.

Blagorodni gospod doktor!

... No, zdaj se spravim v red in pričel bom delati še več kot sem delal doslej. Takoj te dni pričnem z novo satirično dramo, ki mora biti dovršena že v decembru. Moj prvi dramatični poskus bodo igrali še v tej sezoni; zdaj ga ima ravno cenzura v roki. — No, poleg vse poezije in literature bi bil že zdavno lahko poginil v teh

Izpoved ruskega anarhista

Zvenketanje šip in hreščanje razbitih izložb in mobilij je množico vedno bolj fanatiziralo; imeti je morala pri tem sladostno ugodje. Slednjič so našli tudi žide, ki so se poskrili. Dvignil se je strahovit vik in krik. Pahnil so jih na cesto. Tu so jih pobijali z vsem mogočim, s krepeli, sekirami, noži, da jih ni bilo več prepoznati. Vedno več so jih našli. Večina njih se je vrgla na kolena in prosila za svoje življenje. Bil je ostuden pogled, ko so, do nepoznatosti razmesarjeni, še vedno prosili milosti. Pa zdelo se je, kakor da je druhal šele sedaj zavohala kri in razvila svojo pravo človeško naravo. Vsak je začel po svoji individualni fantaziji moriti. Tukaj so odrezali doječi materi prsi, tam so strgali dekletom obleko raz telesa in jih bičali skozi ulice, tam zopet so slekli židinj do nagega, ji zvezali roke, jo privezali za lase k vozu in jo v galopu vlačili do smrti. Od zad so se podili paglavci in bili po njej. Pa čemu slikati take scene, pri katerih se krči v prsih od bolečine srce in bi človek obenem zavriskal na glas.

Tu sem zopet videl onih 50.000 Blanquijev v njihovem milijaju. Migljaj je bil vse to povzročil. — Dasi 99% od njih ni bilo židom sovražnih, — da so se vdajali tem peklenkim antisemitskim ekscesom. Če bi policija dovolila, kakor trpi mirno pogrome, bi navalili na isti migljaj na kako drugo človeško pleme, na pr. na kapitaliste.

Kak psihološki faktor jih je k temu na-

ganjal? Samo nagnenje k krvoločnosti? Nikakor! Krvoločnost sama na sebi, brez plemenitejših motivov, je nečloveška, s človeško naravo nezdržljiva; človek se pa ne more iznebiti svoje narave. Torej so morali obstojati drugi, človeško pojmljivi, motivi.

Pa si jih oglejte pobliže te ubijalce! Opazujte njih fiziognomije! — Nobene poteze krutosti, samo trpljenje, nezasišano trpljenje se zrcali v njih! Smrtna groza in bolečina njihovih žrtev jim povzročata nezasišane muke! — Ne verjamate, da se bodo ti ljudje, prišedši domov, vili v dušnih bolečinah? Neprestano bodo čutili tožeči in očitajoči zadnji pogled svojih žrtev na sebi! Kako sovraštvo, kako zaničevanje bodo občutili za žival v sebi! — Čutili bodo potrebo si pljuvati v obraz, se biti in daviti! — Pred vsakim, ki jih bo srečal, bodo povsili oči: On ve, da sem med groznimi mukami moril ljudi, ki jih v svojem srcu nisem sovražil! Moril zgolj radi tega, ker nosim v sebi neutешljivo poželenje po duševnih mukah! Ker se je vsled nenadne presenetljive situacije oglasil v meni drugi pol moje polutanske nature.

Masohisti so, pa tega sami ne vejo!

Sredi te satanske trpljenjske orgije takih podzavestnih, instinktivnih masohistov me je zgrabilo zaničevanje samega sebe. — Spomin, da je vse te ljudi zapeljal slep živinski nagon in da se bodo jutri plazili na kolenih pred svojim bogom, preseč ga od-

puščanja, — me je navdal z gnusom. Začel sem sovražiti to stupidno maso, zahotelo se mi je jo videti zvijati se in moledovati za milost.

V ta namen je bilo treba organizirati samo neko »samoobrambo« (zvezo proti preganjanju židov). Da to dosežem, sem skušal priti v židovsko četrt. Po stranskih ulicah se mi je posrečilo. Komaj sem bil tam, že sem srečal skupino »samoobrambnikov«. Naposled sem trčil na nekaj sodrugov in se jim pridružil.

Začel je neizprosni boj. — Ko so bile črne tolpe energično napadene, je vplahnil njihov pogum, pobegnile so. V tem trenutku se je vmešalo vojaštvo, ne, kakor bi si kdo mislil, proti črnim tolпам, ampak proti samoobrambnikom.

Moja naprej iztegnjena leht je bila na poseben način preluknjana od kroglice po dolgem. Zgrudil sem se, se pa kmalu opomogel in zbežal.

Ono neizrečeno čustvo popolnega zadoščenja v trpljenju, ki sem ga vedno in vedno iskal, ki je takorekoč snulo v meni, — mi zopet ni bilo dano. Neprestano sem imel vtis, da nečesa pogrešam, da moram v sebi nekaj zbuditi, kar je počivalo do sedaj megleno v moji zavesti. — Istočasno mi je šepetal neki glas, da zahtevam nekaj nadčloveškega: dosega tega mora po logiki preseči moje človeške moči in povzročiti mojo propast.

Noč in dan so me mučile te-le misli: to

ostudnih razmerah, v kakršnih sem živel doslej...

24. januarja 1900.

Blagorodni gospod doktor!

Minila sta dobra dva meseca, odkar sem Vas zahvalil za Vašo pošiljatev. Obljubil sem Vam bil, da Vam povrnem, kadar prodam svojo novo knjigo novel, ki sem jo ravno takrat ponudil Bambergu. No, jaz ne vem, če se godi vsem slovenskim literatom kakor meni; ko sem se vsled Vaše podpore izmotal iz dolgov, sem se trudil cela dva meseca, da bi prišel na suho. Bamberg, vrag ga vzemi, se je sprva kazal pripravljenega, da založi tudi to moje delo, zdaj pa mi piše, da za ta čas še ne more. Tudi s Schwentnerjem ni do Velike noči nič. Mene to zelo boli in tare, ker nimam drugega ničesar, kot svoje pero in to proketo slovensko literaturo... Če se ne bom mogel drugače izkupati iz svojega dosedanjega življenja, ki je že tako znano, da me je samega sebe

sram, pojdem na Dunaju med nemške žurnaliste, dokler ne dovršim svojih nesrečnih študij, ki se vlečejo v brezmejnost. —

...Zdaj, ko od vznemirjenja in slabe volje romam po dunajskih predmestnih ulicah in kujem velike načrte, mi prihajajo na misel vsakovrstne stvari. Mogoče je, da me ti načrti odvrtaajo od filistejskega dela, ali jaz se vendar ponašam nanje. Do spomladi mislim dogotoviti dramo, ki jo bom skušal potem v prevodu spraviti na kak nemški oder. Seveda bo morala biti reč boljša, kot je tisti prvi poskus, ki ga bodo igrali v kratkem v Ljubljani...

(Dalje prihodnjič.)

V. Z.:

Sport na ameriških univerzah

Newyorški katoliški tednik »The Com-mouweal« je prinesel zanimivo poročilo. Neki Japonec je v Združenih državah ogledoval univerze in o njih podal tole definicijo: To je stadion, okrog njega pa vrsta učnih poslopij.

Sport igra na ameriških univerzah res izredno, rekel bi odločilno vlogo. Vrednost univerze se dostikrat meri po sportnih uspehih. Predvsem nogometne tekme! Te vzbujajo neprimerno več zanimanja in priprave kot vsi strokovni študiji skupaj. Posledice tega s kulturnega vidika res žalostnega stanja so zelo različne. Ena je n. pr. ta, da je pri teh tekmah ubitih nekaj desetih mladeničev. V preteklem letu približno 40! Strašno število, ki ameriški vzgoji vsekakor ne daje pohvale. Sedaj poskušajo z reformami, pa zanimivimi! Neki rektor univerze hoče takole reformo: Namesto nogometnih tekem, ki ukradejo študiju ogromno časa in energije, naj se uvedejo jahalne tekme, torej na konjih. Tudi tu morejo nastopiti drug proti drugemu favoriti univerz. Te tekme so res manj nevarne, zanimive in tudi denar se dobi!! Toda v sedanjem ozračju te

tekme mnogo manj privlačujejo akademike in športno publiko kot nogometne tekme, boksanje in sekanje. Nagradno boksanje je prepovedano, tekem na regatah kot na angleških univerzah v Ameriki ni. — Reformam želimo samo uspeh; da bi se jih res manj pobilo. Problem prenoviti stadion arhitektom gotovo ne bo delal težav. Vsekakor težki univerzitetni problemi!

Notice

Njegovo Veličanstvo Kralj Aleksander I. je sprejel pokroviteljstvo nad reprezentančnim tehničkim plesom, ki bo dne 3. februarja v Celju. Tehniki hočejo z vsemi pripravami doseči tako višino prireditve, da bo odgovarjala visokemu pokroviteljstvu.

Diplomirala sta na pravni fakulteti tov. Zupan Nino iz Novega mesta in Žnidar Tone iz Mirne na Dol. Čestitamo!

Državlanski rigoroz je položil tov. Janc Slavko iz Maribora. Čestitamo!

Državoslovni izpit je napravil tov. Božič Mirko iz Celja. Čestitamo!

Za pravnozgodovinski državni izpit v februarjem roku se je do sedaj prijavilo že nad 120 kandidatov. Rok za vlaganje prošenj je do sobote 20. t. m. Najbrž bo ta številka še narastla.

Električna smrt

je naslednja tekma serije zanimivih debatnih večerov Akad. kluba elektrotehnikov. Predaval bo univ. prof. g. dr. Alfred Šerko. Ker je g. predavatelj vedno znal najti pri mladini osvajačni ton, tudi sedaj vabimo obnem s tehniko tudi vse, ki jih zanima tema. — Predavanje se bo vršilo v sredo, 24. t. m. ob 8. zvečer v predavalnici elektroinstituta na tehniki.

TOVARIŠI, KI PRIHAJATE NA UNIVERZO, LAHKO PLAČATE NAROČNINO ZA »AKADEMSKI GLAS« PRI VRATARJU G. JERANU.

Sukno

Za obleke in plašče vseh vrst in manufakturno blago sploh v ogromni izbi in najceneje pri tvrdki

Novak Ljubljana
Kongresni trg št. 15

spoznanje moraš doseči in če pri tem tudi pogineš! — Kaj pa če nastopi v zadnjem trenutku — kakor takrat v Baku — nadaljna nesposobnost, »omotica duše«?

Eno sem pa vedel: če boš dosegel, boš dosegel z lastno močjo, vsi drugi se bodo pred tabo zrušili.

XVII.

Nadaljni razvoj revolucionarnih zadev me ni — odkar niso služila več mojim namenom — nič več zanimal.

Nova vprašanja — ki so se pojavila — kakor propaganda med lumpen-proletariatom, me niso razgrela. Pogromi so bili pokazali kako nevzbujena — dozdevno revolucionarna — v resnici pa masohistična sila je počivala v lumpenproletariatu. Da se je pustil izkoriščati v službi reakcije, se je pripisoval okoliščini, ker so imeli ti tatovi, vlomilci in prostitutke stike edinole z delavstvom. Ker pa niso želi od tega nič kakor zaničevanje, se je obrnilo njih čuvstvovanje proti njim. —

Temu nedostatku so skušali se izogniti s tem, da so šli takorekoč med zločince, kakor so zahajali poprej med ljudstvo. Skušali so organizirati lumpenproletariat, da bi dobili njegove simpatije.

To se je deloma tudi posrečilo, dasi je bilo združeno z veliko korupcijo. Zgodilo se je, da so zločinci izkoristili položaj in začeli v imenu anarhizma nadaljevati svojo obrt. Tako so n. pr. obiskali v Varšavi ne-

skončno bogatega žida — katerega oče je bil pred kratkim umrl — in mu pod plaščem anarhizma iztisnili 10.000 rubljev z grožnjo, da bodo, ako bi se branil jim izročiti denar — izkopali truplo pokojnega očeta in ga zagreblili v neposvečeni zemlji. Kdor pomisli, da ni hujšega za ortodoksnega žida od počivanja v neposvečenem grobu, bo razumel, da je bankir dal denar, da pa je vzbudil ta čin vsepovsod najgloblje ogorčenje in da so začeli identificirati anarhiste z navadnimi zločinci.

Tako je prišlo, da anarhisti niso bili izpostavljeni preganjanju samo s strani vlade, ampak tudi s strani ostalih revolucionarnih strank in lumpenproletariata. Od tega slednjega radi tega — ker niso hoteli kriti s svojim imenom pokretov, podvzetih iz osebnih koristi in ne v revolucionarne namene.

Ta gonja s treh strani je imela kmalu postati usodna.

Med tem časom sem neprestano razglabljal problem: se bo ti posrečilo realizirati tvoj sen? — Bo to tvoj pogin? — Ali bo šlo preko tvojih moči in boš zopet podlegel »omotici duše«?

Z eksperimentom bi se dalo to dognati! — Če bi se sejalo bacile kuge? — Če bi cela mesta podlegla njenemu dihu? Če bi zgrabila smrtna groza tudi trume onih, ki se iz strahopetnosti pri vsaki stavki, vsaki demonstraciji, vsakem boju na barikadi skrijejo za peč ali pod posteljo. — Če bi se smrtna groza celih mest, celih dežel stopnjevala do vsesplošne psihoze — kakor v

srednjem veku! — Bi prišlo tedaj moje odrešenje? — Bi dobil odgovor? —

Trepetam pred trpljenjem, ki bi mi to prineslo! Čutim, da temu nisem dorastel! Po drugi strani pa trpim neizrečno: ker nimam odgovora, ne spoznanja, ne zadoščenja! — Hočem — pa ne morem. — Še delj to polutansko stanje: je smrt ali blaznost! — Kaj naj storim? — Kako naj se izkopljem iz te strašne dileme?

Ah, zakaj nisem tak kakor so drugi?! — Zakaj ne morem vzeti stvari kakor so?! — Zakaj sem moral začeti spoznavati, da sem se zavedel nedoumnosti?! — Zakaj sem se mučil, da sem se popel na vrh hriba in stal pred neizmernim prepadom?! Pred prepadom, čigar skrivnostna globočina se mi bo razodela le, če se vržem vanj!

Kaj naj storim? — Kaj naj storim? — Naj — ali naj ne?? — Hočem! — Moram!!

Ko sem hotel — sem bil aretiran! — Slučaj — ali usoda??!

O, usoda, usoda!! — Preveč je trpljenja! — O, ljudje, ljudej! Kaj ste storili! — Eden edini je hotel videti! Eden edini potegniti pajčolan raz sliko — in vi ste prepričali! — Večno bo tema okrog Vas!! — Zakaj pa nočete meni, meni privoščiti luči?!

To je Vaša zahvala za to, da sem ljubil človeštvo kakor nihče drugi!

Da! To je zopet okrutna, neizprosna filozofija Golgate:

»Kdor hoče ljubiti — mora trpeti«!

Konec.